

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLĂRĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an — — — — — 40 Lei.
Pe jumătate de an — — — — — 20 Lei.

Apare odată în săptămână:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și județ Nr. 268.

Preotul și dascălul în viața politică de prof. DANTE GHERMAN.

Noua orientare a vieții noastre publice în cadrele statului național și tendința unei prefaceri democratice în conducerea intereselor obștești, a ridicat în conștiința opiniei publice, cât și în preocuparea factorilor de guvernare, participarea preoției și dascălimei la viața politică de stat.

Să menționează, mai ales în legătură cu noua reformă electorală, părerea tot mai accentuată, de a să excludă acești doi factori, dela viața politică a Țării.

În congresele preoțești și învățătorești, problema a rămas neclarificată, datorit, modestiei escesive a acestor conducători firești ai maselor poporului și cu atât mai puțin a fost tratată din partea conducătorilor politici, din motive de calcul electoral sau interese de partid.

S'a lansat însă fals și intenționat axioma: „politica în biserică” sau „politica în școală”, pentru a se confunda activitatea de păstor sufletesc, cu rolul congruent de *adevărat* reprezentant al poporului și aceasta, de câte ori s'a revendicat dreptul de participare a unei nouă forțe morale, în conducerea și rezolvarea intereselor generale.

Pretinsa noastră ierarhie socială, avocați, doctori, diverși profesioniști, financieri sau militari, departe de o cunoaștere și înțelegere nemijlocită a nevoilor obștești, au început a considera ca un monopol exclusiv, terenul activității politice. Ori, argumentului de activitate politică militantă a tagmei noastre de fișcali, ne luăm voie — de astădată — să-i o punem rolul istoric, pe care preotul, ca sftenic al neamului l-a susținut în evoluția noastră națională.

Viața politică românească de dincoaci de munți, a curs într'o matcă strâmtă, chiar toată străduința poporului nostru de plugari de pe văile și brăele Carpaților, a fost o viață mo-

destă de săteni muncitori, cari nu aveam vre-o organizație superioară comercială, politică, sau burgeoisie capitalistă.

Din mijlocul acestor săteni, se ridică figura patriarhală a preotului român, de multe ori ne deosebit de credincioșii sei, decât prin slujba tipicului, făcută mai mult din memorie, decât din cunoștință de carte.

Și totuși, mulțumită situației sale de singurul conducător al satului, în contact cu nevoile zilnice ale mulțimei, acest preot de legea veche, întrupează întreg trecutul neamului, numit pe drept cuvânt: „*Sate și Preoți în Ardeal!*”

Adânc concrescut unul cu altul, satul și preotul dă timbrul specific, simbolizând viața românismului de dincoaci de Carpați în cursul veacurilor.

Simbolul era, *crucea și plânsoarea.*

Dela cei dintâi traducători de slovă de lumină, până la tribunii, conducători de oaste — în odăjdii sfinte — și la „papa valach”, depozitorul conștiinței naționale de adineaori, avem adevăratul și singurul călăuzitor al neamului.

Dacă astăzi, datorit împrejurărilor schimbate, s'au deschis cărări nouă de evoluție și progres general, nu e mai puțin adevărat, că o soluționare a multiplelor noastre probleme naționale, e strâns legată de participarea selectă a tagmei preoțești la viața politică și în opera de înaintare a satelor noastre, pe căile progresului.

Revenind asupra problemei de nouă educație a acestei tagme sociale, importante în viitor, ca și în trecut, relevând nevoile impuse de spiritul timpului, precum și asupra chestiunii „dascălul în politică”, voi fi fericit, dacă cei în dreptul a-și spune cuvântul, Dnii preoți și colegii dascăli, vor răspunde acestor rânduri, acum, când aflăm, că se discută aceasta chestiune, *de nobis sine nobis.*

Arad.

Biserica, forță națională și politică.

Suntem rugați a publica următorul articol, apărut în Universul Nr. 40 din 22 Februarie 1924:

A apărut acum câteva zile, o carte de o importanță și de un interes covârșitor. E vorba de lucrarea dlui Onisifor Ghibu intitulată „Catholicismul unguresc în Transilvania și politica religioasă a Statului român“.

Dl Ghibu cu documente dovedește cum catholicismul ungar a fost, este și va rămânea instrument politic, iar că: biserica rom. catolică din fosta Ungarie nu reprezintă numai tradiționala ofensivă religioasă a catholicismului spre Orient, ci și ofensiva maghiară față de națiunile nemaghiare.

Aceste mărturisiri făcute de un ardelean, care a resimțit, în vremurile de bejenie, ce reprezintă această acțiune politică îndreptată în contra minorităților de alte confesiuni, dovedește cu prisosință, câtă dreptate au aceia cari au susținut nevoia întăririi bisericii naționale, pentru apărarea marilor interese ale neamului.

Dl Ghibu ne destăinuiește, că și astăzi acest Stat catolic unguresc în Ardeal rămâne o primejdie urmându și calea, căutând a se sustrage de la toate legile Statului român, și continuând a lucra fățiș în contra noastră.

Va să zică, în numele lui Hristos, propovăduitorul păcii și înfrățirii, se continuă din amvoane lupta zilnică în contra unui neam, care la Alba-Iulia în 1918, după milenare suferințe, în ceasul izbândeii cerea deplină libertate și autonomia confesională pentru toate cultele, înțelegând astfel a se deosebi de asuprașitorii săi.

Insă toate au margini. Ideologia este o mare putere până nu atinge însuși organismul statului. Dacă am înțeles să respectăm conștiința altora, avem datoria imperioasă să nu lăsăm ca sub ocrotirea noastră, cu subvențiile noastre de 20 milioane anual, în casa noastră să se ridice un stat suveran de altă lege, care în numele Domnului să uneltească în contra siguranței noastre.

Insă aceste măsuri de prevedere nu sunt de ajuns; se pune limpede chestiunea: Ce facem noi pentru întărirea și reorganizarea bisericii noastre? De 6 ani, de când unirea politică s'a săvârșit, unificat-am noi măcar printr'un statut organic de legi unitare, biserica statului român, biserica ortodoxă?

Noi, cari lăsăm în țara noastră să se desvolte o biserică străină autonomă și puternică, ce am făcut spre a da bisericii naționale, o nouă viață, liberând o, în administrația sa, de înrăurirea politică, ce exercită și aici acțiunea sa dăunătoare?

După 6 ani dela unirea politică, făcut-am noi unirea sufletească, pe care biserica singură este chemată a o săvârși?

În cuprinsul acestei țări, trăesc atâtea neamuri, împărțite în atâtea confesiuni, care toate sunt singurul sprijin adevărat al acestor neamuri.

Aceasta dă problemelor religioase o importanță deosebită și statul nostru trebuie să aibă la rândul lui o politică religioasă bine stabilită, care să nu se schimbe după părerea fiecărui guvern. Avem datoria să privim în față toate aceste chestiuni de înalt ordin social și național și să nu ne ferim a lua de aproape în cercetare deslegarea lor, în conformitate cu spiritul tradițional de largă toleranță a poporului nostru, dar și cu ferma decizie a păstra neamului acestuia, diriguirea sufletească, de care depinde însăși întărirea noastră națională.

Prima preocupare a noastră trebuie să fie de a reorganiza și unifica biserica ortodoxă, spre a fi o putere vie în slujba țării. Pe urmă, să nu lăsăm ca alte culte cu ajutorul unor drepturi conferite de legiuirea asuprașitorului de ieri, să continue a unelti în contra siguranței statului nostru, cum o destăinuiește documentat dl Ghibu.

În fine să căutăm a convinge pe frații noștri români de altă lege din Ardeal, că nevoia națională care ne-a impus a ne despărți odinioară, ne cere astăzi a fi iarăși „o turmă și un păstor“.

Milenarele jertfe ale atâtor suflete de părinți și frați ai noștri ne poruncesc, să ne apropiăm cu frățescă dragoste și cu toată seninătatea unor minți pătrunse de nevoile reale ale țării, care ne cer unire. Și conștiinți de covârșitoarea răspundere, ce apasă pe umerii noștri, să căutăm cu ajutorul Domnului, calea înțelegerii pentru întărirea și înălțarea neamului și a creștinismului român pe aceste plaiuri menite a fi focare strălucitoare de lumină și adevăr.

Alexandrina Dr. Cantacuzino.

Excomunicarea Protopopului Dr. St. Pop.

Excomunicare și — excomunicare. În acest organ, s'a făcut, pomenire despre excomunicarea părintelui Dr. Ștefan Pop dela Izvin, din partea episcopului g. cat. dela Lugoj din motivul trecerii sale la ortodoxie.

Va fi la locul său să reproducem, după „Sionul Românesc” dela Lugoj, nr. 10—12, pag. 26, însăși hotărârea de excomunicare, spre a ne face câteva obiecțiuni în interesul moral al Părintelui Pop. Iată decretul :

No. 1294.

Preot excomunicat.

„Cu adâncă mâhnire sufletească comunicăm veneratului cler că parohul nostru din Izvin, Ștefan Pop, doctor în canoane, a defecționat din credință, lăsând după sine o parohie materialicește sdruncinată.

„Pentru părăsirea păcătoasă a credinței îl lipsim prin aceasta de oficiu și beneficiu și-l excomunicăm, ca pe unul ce s'a făcut vinovat de aceasta.

Prin urmare lăsăm fraților preoți, ca pe sus numitul să nu-l mai admită la nici o funcțiune bisericască, întru cât ar dori așa ceva, nemai făcând dânsul parte din biserică catolică.

„Lugoj, șed. com. din 14 Iunie 1923“.

Din acest comunicat oficial, reținem, întâi de toate, faptul că pâr. Dr. St. Pop, când i-se rostea sentința de excomunicare, trecuse deja de 16 zile la noi și era primit canonic în sânul clerului eparhiei Aradului. Prin urmare el prevenise actul de excomunicare, iar numai hotărârea de excomunicare nu avea niciun temei material. Nu, — deoarece excomunicarea înseamnă să scoți din comunicarea religioasă pe cineva care, în ciuda rătăcirilor sale afirmative, ține să-și păstreze și pe mai departe legăturile sau comuniunea spirituală de mai înainte. Evident, Pâr. Pop nu voia acest lucru.

Și — atunci, excomunicarea avea să însemne numai o formalitate goală și fără de substrat real, care formalitate însă avea să trădeze neputincioasa ură și dor de răzbunare a episcopiei Lugojuului. De aci vine explicația excomunicării, pe motiv de a fi lăsat Pâr. Pop după sine o parohie materialicește sdruncinată“.

Să examinăm și acest motiv.

Adicăte, ce să fi făcut Pâr. Pop pentru salvarea materială a parohiei g. cat. „Izvin“? (Clarissimi dela Lugoj și acum scriu, ungurește „Izvin“, numirea comunei, în loc de românescul Izvin)!

Statul unguresc li-a zidit g. catolicilor din Izvin, la 1834, biserică și casă parohială și școală. Statul unguresc s'a angajat, ca „patron“ să supoarte și cheltuelile de întreținerea bisericii și școlii și să-i doteze preot și învățător și cantor. Formal i-a demoralizat statul ungar, prin subvențiile sale, pe greco-

catolici, și pe cei din Izvin: să nu jertfească nimic dela sine pentru multul lor, ci să plătească statul, numai să nu piară cumva sămânța nației! Și totuși, ea a scăpătat, chiar și în Izvin, căci din 219 g. catolici, azi nu mai sunt nici 60 de înși!

Ce putea face Pâr. Pop, pentru intrămarea materială a parohiei sale, cu cei 60 credincioși demoralizați sub regatul jertfei materiale? Evident nimic.

Și — atunci, dacă Sf. Sa nu putea nimic, trebuia să poată aceia, cari se constituie acum în excomunicătorii Sf. Sale și cari își motivează excomunicarea și cu resoane de ordin material, după ce-l avuseră paroh acolo de peste 2 decenii, la câțiva pași așa zicând, dela Lugoj!

De ce au putut aceiași Clarissimi și reverendișsimi, îndată după „defecționarea“ părintelui Pop, să renoveze pompoas unul din edificiile parohiale g. catolice, rămas în împărăgînire din pricina absolutei lipse a sentimentului de jertfă a parohienilor g. cat. din Izvin? De ce au putut-o face acum, după întoarcerea Il. Sale Episcopului lor Alexandru din America dolarilor? Și dacă au putut-o, nu era mai nobil și mai creștinesc lucru să-și pună cenușe pe cap, în loc să arunce cu norolu după un om îmbătrânit în cinste, care n'a făcut proselitism, până era preot g. catolic și pe care l-a mânăat înspre noi o convingere?! Vom vedea în cronica următoare, de ce toate aceste.

Și până atunci însă, să întoarcem foaia cu excomunicarea.

E prea adevărat, dela noi au trecut de vr'o 10—15 ani, câțiva preoți la g. catolici. Uniții se laudau chiar, că noi am câștigat unul numai, iar dânsii mai mulți: Numărați pe degete, după valoarea morală însă a celor trecuți, lucrul stă tocmai invers.

Noi i-am lăsat să treacă, fără a-i mai fi excomunicat. Iată de pildă câteva cazuri:

Romul Rațiu, fost paroh ort. în Berindia, acuzat de grave delictе, spre a preveni o judecată aspră, trece la g. catolici, în anul 1921. — *Iuliu P. Olariu*, fost paroh ort. în Pojoga, judecat pentru mai multe scandale, la amovare din partea Consistorului eparhial și din a celui mitropolitan, trece și dânsul la 1922. *Moise Ghergariu*, fost paroh ort. în Moroda, destituit, prin două sentințe bisericesti, pentru nepurtarea de grije de poporeni săi, chivernisire neconstiințioasă a banilor bisericii, trece și el la uniți (1908). — Iar pe vestitul popa *Gheorghe Miloș* dela Bara, cine nu-l cunoaște în Banat? Și cine, oare, n'o știe că acest „puritan“ își are patul econoamei sale în camera imediată lângă altarul catolic improvizat în casa lui proprie?...

Așa stăm cu „excomunicarea“ cinstului părinte Dr. St. Pop, și cu valoarea morală a celor trecuți dela noi, fără excomunicare formală, dar de gât cu disciplinare, cari îi făceau vrednici de osândă.

Scriind aceasta, nu pot să nu-mi aduc aminte de cuvintele grecului *Pitzipios-Bey* care, trecut odată în tabăra Romei și întors la ortodoxie, scria în opera sa *Le Romanisme* (pag. 31) de combaterea papismului: că Roma îți iartă să-ți păstrezi până și ereziiile, în schimbul unei recunoașteri oculte a papalității (Dr. Aloys Pichler: *Die orient. Kirchenfrage*, München. 1862 pag. 12—13).

Așa stăm cu excomunicările, lor! În loc de a-l fi excomunicat pe Dr. St. Pop, făceau mai bine lugojenii și orădanii g. catolici să fie cetit oareși cari exorcisme peste acvizițiile dela noi și neexcomunicate de episcopia Aradului! Se potrivea mult mai bine!

Asigur: atari schimburi de preoți vor mai urma:

„Misionar diecezan“ catolic în Izvin.

De ce vrea episcopia g. c. din Lugoj să-și plaseze misionarul tocmai în Izvin, e întrebarea ce o supunem azi și opiniei publice românești! Întâi de toate, vrea să-și repare situația de pe urma trecerii fostului paroh g. cat. Dr. Ștefan Pop la noi; în locul al doilea: vrea să-și salveze situația în Izvin, care a fost, la începutul veacului trecut, unul din punctele de plecare ale unației în Banat.

Dăm câteva însemnări fugare despre Izvin și desbinarea ivită acolo.

Parohia unită din Izvin a fost înființată la 1831, pentru câteva suflete desbinate pe urma unor certe și a fost susținută de Ministeriul ungar al Domeniilor care a patronat-o sau prevăzut cu clădiri și lefi. După statisticile oficioase ale episcopiei g. c. uniții erau la 1853: 150 (?) suflete; la 1858 și la 1868 d'abia câte 85 înși; la 1876: 136, la 1891 erau 219, iar la 1910 numai 160 suflete. Statistica ungurească de stat dela 1890 știa despre 135, iar cea din 1910 numai de 125 g. catolici. Cât de obiectivă este statistica oficială a episcopiei g. cat. se vede de acolo, că *statistica bis. dela 1900*, care se pretinde a fi făcută pe temeiul celei de stat — care și ea, la rândul ei, a falsificat aproape totdeauna în folosul cifrei uniților — *număra la 1900, față cu statistica ministeriului, cu 35 uniți mai mult*. Deci: un mincinos sport statistic de 22%!

Astăzi, după datele concrete ce ne stau la îndemână, uniții din Izvin *ar fi* 62; dar dintre aceia, vr'o trei trăesc în alt sat și au mai muriș dintre ei, ori s'au întors la noi.

Deci, fiindcă parohia gr. cat. merge spre distrucție sub raportul numeric și nu are numărul cerut de suflete spre a figura ca parohie subvenționată de stat, și pentru că să nu piară sămânța unației în acel sat, episcopia din Lugoj își plasează acolo pe „misionarul diecezan“, care și până aci, prin excursiunile sale, și-a dat arama pe față: că vrea restaurarea parohiei g. cat. pe conta bisericii ortodoxe. Și încă un câștig mai vor: Dacă statul nu subvenționează în Izvin un paroh g. cat. în lipsă de credicioși, va subvenționa pe misiona-

rul diecezan, a căruia leafă, e luată deja în bugetul statului.

Ei bine, *Episcopia Aradului* cunoaște bine tendințele și metoadele g. cat. dela Lugoj. La 1900, când era vorba să ne apărăm poporul *românesc* de asaltul școalelor ungurești de stat cu limbă maghiară, a invitat episcopiile „g. catolice“ din Lugoj și Oradea la încheierea unui acord, ca în comunele mixte — ortodoxe și unite — să susținem, cu mijloace comune, școale populare *românești și creștinești* de confesiunea celorce dau majoritatea locuitorilor, Oradea ne-a răspuns: nu putem jertfi pentru instituțiunile necatolice, ci veniți la „unire“ cu Roma. Iar Lugojul a rămas dator cu răspunsul, de 23 ani și mai bine, fiindcă-l doare de catolicism și nu de Româanism...

În Oct. 1923, gazeta oficială a episcopiei Lugojului anunță că are „misionar diecezan“ și-l încredințează cu „administrarea mai îndelungată a unei parohii vacante“, Izvinul. Misionarul este păr. Dr. Ioan *Marianescu* care-și zice acum pe acest nume, după ce s'a lăpădat de numele familiar „Magyar“. Nomen est omen!

Episcopia Aradului, cunoscând pornirile Lugojului g. cat., a scris Ministeriului Cultelor, că în Izvin și în comunele învecinate, nu-s nici păgâni, nici mohamedanii sau alte limbi străine neîncreștinate, între cari să se exhaurieze în mod vrednic zelul misionar catolic, ci numai ortodocși români; a *protestat* totodată *împotriva acestei provocări* și aranjament prozelitist. Și tot atunci i s'au servit d-lui ministru probe, despre felul cum — drintr'o broșură de progandă pentru popor — înțelege părintele misionar rostul său: că religia ortodoxă e o „îngâmfare grecească“, și că numai Roma ne face „adevărați creștini“.

Nimeni nu va putea trage în îndoaială, că, în chipul arătat, agreșiunea catolică se aranjează pe banii statului român, împotriva așa zisei „biserici dominante“ a statului.

Și, totuși care nu ni-a fost mirarea, când la Episcopia ortodoxă a sosit răspunsul Ministeriului, că e o „afacere internă“ a episcopiei Lugojului unde-și fixează sediul misionarului său. Dar *cealaltă latură a lucrului, că acest aranjament provocător ce nu reprezintă nici un interes și nici o utilitate națională și nici măcar de ordin religios-creștinesc se face pe banii statului român, s'a scăpat din vedere la Onor. Minister. Episcopia ort. numai aceasta și numai atât a voit să știe, să înțeleagă și să împedecă On. Minister*. Căci, încolo, Episcopia Aradului, care a trecut, biruitoare, prin grele furtuni provocate de episcopiile g. cat. dela Oradea și Lugoj, cari au ținut-o și o țin între două focuri, va răzbi și de data aceasta. Căci cu noi este Dumnezeu!

Acum poate se va răsândi și episcopia Aradului să-și îndeplinească și ea postul de misionar diecezan, *provocată fiind*.

Dr. Gh. Ciuhandu, protopop.

Conferință poporală

ținută la întrunirea în Curticiu a „Cercului religios Arad”
de Pr. EUGENIU CRĂCIUN.

Iubiți ascultători!

Am venit cu toată dragostea în mijlocul vostru din parohiile și dela vetrelenoastre, ca să vă aducem o rază de lumină, să vă aducem cunoștințe nouă, și să vă dăm în mână arme trebuincioase în lupta cea mare, — în luptă păcii, pe care trebuie să o lupte tot românul pentru consolidarea și întărirea țării întregite, pe care de o mie de ani au visat-o românii din aceste plaiuri. Dar aceste arme nu le voi bate din fier, aramă și oțel, nu le voi umple cu praf de pușcă și dinamită și nici cu gazuri, cari ard și înecă, căci precum am zis, armele pe cari voim să vile dăm, nu vor fi armele războiului, ci vor fi armele păcii, — nu vor fi armele morții, ci vor fi armele vieții. Și aceste arme ale păcii, aceste arme ale vieții, le vom scoate din răsfoirea paginilor înegrite și mohorâte ale istoriei, din cunoașterea trecutului popoarelor. Și precum Sf. Scriptură este cu adevărat cartea cea Dzeească, care este școala sufletului popoarelor, tot așa Istoria lumii este cartea cea omenească, care este școala minții popoarelor.

Cunoașterea istoriei este de folos pentru tot omul, și este de mare folos pentru toate popoarele, cari trăesc azi, și cari au de gând să trăiască și în viitor. Și dacă m'ar întreba cineva că de ce folos poate fi pentru voi cunoașterea trecutului, i-ași răspunde cu zicala românească: „tot omul din pățania lui învață”, sau și mai bine cu o zicală mai isteată, că: „e mai bine și mai lesne, să înveți din pățania altuia”.

Și iarăși m'ar putea întreba cineva, că de ce folos poate fi azi, să cunoaștem întâmplări de acum 2-3000 ani, când lumea s'a schimbat așa de mult și alți sunt azi oamenii, alte obiceiurile și alta viața? Și acestuia i-ași răspunde cu cuvintele unui mare învățat, care a zis latinește: „Nil novem subsole”, adică: nimic nou nu este sub soare, și aceasta înseamnă, că ori ce se întâmplă și s'ar mai întâmpla în lumea aceasta, nu ar fi noutate, căci s'a mai întâmplat cândva vre-odată, poate în alte vremuri între alte împrejurări și între alte forme, dar fundamentul, esența a fost aceeași.

Și dacă este așa, atunci de bunăseamă, că este de mare folos și pentru noi, să cunoaștem întâmplările trecutului, să cunoaștem istoria popoarelor mai însemnate, cari au trăit în această lume, să cunoaștem cum s'au înălțat ele și să cunoaștem cauzele, pricina, pentru care au pierit și s'au șters de pe suprafața pământului, — și în urmă să cunoaștem cum ne-am înălțat noi ca popor românesc, de ne-a învrednicit Dzeu, să avem o țară mare și bogată, să avem țara noastră, — și din aceasta cunoaștere să tragemo mare învățătură, să căutăm cale, pe care va trebui să umblăm de azi

începând, ca să întărim această țară, și să ne facem o viață bună și fericită în această țară, ca să aibe dreptate preotul, care a zis, că: „Românul în veci nu pieră”.

Iubiților mei ascultători!

Dzeu, când l'a făcut pe om, l'a înzestrat cu minte și cu voință, ca să cunoască, că ce e bine și ce rău. Și să facă din aceste două, care va voi el. Dar omul s'a lăpădat de Dzeu, și mintea lui s'a întunecat și au iubit oamenii mai mult întunerecul decât lumina, au iubit mai mult răul, decât binele. Și din aceasta cauză cele dintâiu popoare din lume au trăit în cea mai neagră neștiință și prostie, au trăit o viață ca dobitoacele. N'au cunoscut înbrăcăminte, ci umblau goi, n'au știut să zidească case nici colibe, ci locuiau prin râpe, peșteri și păduri, în luptă continuă cu animalele sălbatice. N'au avut altă armă, sau unealtă, decât numai săcurea cioplită din piatră. N'au avut legi, care să apere pe om de răutatea aproapelui. Pumnul și puterea au fost legea și care era mai tare, acelaia era lege și care știa învârti mai bine săcurea, acelaia era dreptatea. Ba au trăit încă și astfel de popoare, care mâncau oameni și acestea purtau mereu războiu cu alte popoare, și cei învingători mâncau pe învinși și când nu era dușman pe care să-l mânânce, atunci mama își mânca copilul și bărbatul muerea. Cu un cuvânt în multe privințe trăiau mai rău decât dobitoacele. Cauza acestei mari întunecimi a fost: necunoașterea lui Dzeu, căci toată istoria lumii ne învață, că binele pe acest pământ răsare numai în urma cunoașterii lui Dzeu.

Cu timpul apoi lupta între olaltă și lupta cu animalele sălbatice îi silește pe oameni să se cugete și să iscodească mijloace și unelte, cu cari să se întărească și să se apere. Incep să facă tot mai multe unelte de lemn piatră și os, și mai târziu dintr'un metal ce se numește: bronz. Incep să ticluască colibi, mai târziu să zidească case din pământ, lemn și piatră. Nu să mai mănăcă unii pe alți, ci își pun în frunte pe cei mai bătrâni și cumiți, de cari toți trebuiau să asculte și cari făceau juducățile. În felul acesta se înfăptuesc cele dintâi legi și se face începutul culturii, care apoi prin sute și mii de ani se întărește și se lățește tot mai mult.

Încetul cu încetul cultura cuprinde locul puterii crude, a puterii sălbatice și popoarele mai înaintate în cultură înving cu ușurință pe culte fără cultură, chiar dacă ar fi mai mulți mai tari, mai curagioși. *Se vedește tot mai mult, că cultura este cea mai puternică armă, și istoria lumii ne arată curat, că popoare pot răzbi, numai acele popoare pot fi trainice și pot stăpâni, cari au cultură.*

(Va urmă.)

Spiritul vremii în școală,

adecă

Școala activă,

respectiv

Metoda activă și baza ei psiho-fiziologică.

De TODOR MARIȘ prof.

(Urmare și fine.)

E evident, că cunoștința despre lumea externă a unui om cu toate senzurile sănătoase e mai completă, mai exactă decât a unui cu senzuri defectuoase, iar cea precisă având mai multe fire de asociație să păstrează și reproduce cu mai mare înlesnire, pentru că firile de asociație au un important rol nu numai în păstrarea reprezentărilor ci și în reproducerea lor. Un om greu bolnav nu-și mai recunoaște prin văz pe fiul său, care stă în fața lui, după ce i-se spune, iată Petru, nu-l cunoști, îi face semn că îl recunoaște. Ce e aci? Firile de asociație vizuale nu mai funcționează, cât timp cele auditive își îndeplinesc încă funcția. Cazul se poate întâmpla și invers.

Din aceasta împrejurare încă o condiție pentru învățător și anume a se perfecționa cât mai mult în arta de a întreba care e problema principală a metodei active.

Din cele spuse despre firile de asociație și senzații încă putem trage o concluziune în chestia punerii întrebărilor și anume, să căutăm a deștepta reprezentarea pe care o chemăm nu numai cu vorba, ci și pe alte căi, până vom nimeri firul de legătură, care scoate mai repede o senzație din camera de păstrare, din incoștient și o aduce în centrul luminos al conștiinței.

Dacă avem mai multe senzații despre un lucru e mai ușor să ni-l reprezentăm.

Putem merge și mai departe să zicem că creerul nu numai înregistrează obiectele și fenomenele lumii externe, ci el chiar își formează, le chiar crează pe acestea. Iată cum: Dacă se duce senzația rămâne reprezentarea, o icoană mai slabă și carea nici când nu e identică cu realitatea întru toate.

Bradul din conștiința mea nici când nu e la fel cu cel care se simte când îl văd. Ba mai mult, de câte ori văd chiar același brad în realitate văd un brad deosebit, pentru că alta e lumina, vântul, poziția ochilor, temperatura ect. totul se schimbă și eu pot se privesc același brad din alt punct de vedere, deci reprezentarea unei senzații până la indentitate e cu neputință, de unde urmează, că reprezen-

țarea e mereu ceva nou în conștiință, după cum în aceeași alvie râul curge cu valuri nouă.

Deci lumea se schimbă mereu în mintea noastră, cași când creerul ar fi o oglindă care își schimbă pe încetul convexitatea ori concavitatea și diformează neconținut imagina obiectelor, iar ceea ce știm noi despre lume sunt aceste imagini ale noastre despre lucruri.

Cu drept cuvânt s'a zis deci: Lumea e reprezentarea noastră, ba putem adăuga că e chiar creația noastră, deoarece în fiecare clipă creerul nostru o reflectă mereu în alt chip.

Dacă ai vedea toată viața numai un brad, ai avea o singură reprezentare despre ceia ce numim copac. În fapt văzând o mulțime, dar de câte ori se produce în celula nervoasă ațâțarea pe care o numim copac, de atâtea ori e o anumită disimulare, care se repetează mai lesne, aceasta e cea produsă de excitațiile venite dela trunchi, ramuri, frunze și rădăcini, deoarece aceasta le au toți copacii și așa aceste exitări le primim dela toți, deci toți copacii ațâță celula mai mult sau mai puțin la fel, pentru că aceleași impresii escită celula la fel, de aici urmează, că unii neuroni cresc mari mult, și când aud vorba copac se deșteaptă ațâțarea mai întâi în neuronii mai mari, cari au fost totdeauna escitați la vederea ori auzul copacului (trunchi, ramuri, frunze, rădăcini) și atunci nu avem în suflet un copac anumit ci un copac general, avem noțiunea copac.

Un lucru e știut, că fără concret nu e abstract și cu cât averea concretă (de intuiții a creerului e mai mare, cu atât poate fi mai mare și cea abstractă noțională). Asupra noțiunilor câștigate exprimăm rapoartele ce le constatăm și așa formăm judecăți. A judeca drept înșamnă a înșira gândurile potrivit cu realitatea. Dar ce e realitatea? Care înșirare de gândiri e dreaptă și care nu? Pentru a judeca drept adecă a lega în gând numai aceia ce se leagă și în faptă nu e decât un chip, să simți durere de pe urma legăturilor false și să le părăsești, iar de pe urma legăturilor exacte să simți plăcere să le păstrez. Experiența e cântarul cel mai sigur unde se dovedește valoarea judecăților omenești. Din acest motiv psihologic se bucură un copil când însuși află adevărul pe care apoi îl și păstrează în delung. Aceasta bucurie o procură copiilor școala prin metoda activă.

Am adus aceste constatări întrebuintate de Dl Mehedinți în lucrarea sa Altă creștere, aflându-le foarte acomodată și pentru subiectul meu formând ele baza psiho-fiziologică a metodei active' de unde concluzia pentru noi

educatorii e, *că dacă lumea e reprezentarea mea și în oare care măsură chiar creația mea, ce grozavă răspundere trebuie să avem noi cari îndrumăm munca copilului întru cunoașterea și cucerirea lumii.*

Senzațiile intuițiile și reprezentările sunt materialul cu care operează inteligența formându-ne pe baza lor lumea sufletească abstractă. Dacă aceste vor fi bune bune vor fi și gândurile noastre.

De aici pentru pedagog marea grijă de a nu lăsa să se strecore în mintea copiilor senzații și reprezentări false, căci fiind lumea așa cum o crează el în mintea școlarului, dacă ai clădit-o temeinic, temeinică va fi, dacă îi stre-cori în suflet greșeli îl osândești la rătăcirii și perire.

*

Iar dacă este grozavă răspunderea ce o avem pentru formarea de oameni, dacă noi dascălii suntem cei cari formăm lumea pentru tinerile generații urmează dela sine și marea importanță ce o avem în viața poporului și în organismul statului.

Aceasta importanță a muncii noastre o recunoaște și răsplătește statul nostru, făcându-ne, prin o salarizare cinstită, posibilă munca grea dar pe cât de grea pe atât de necesară regenerării sufletului societății de azi și pentru consolidarea doritei noastre patrii. Între învățătorii, antecesorii noștri au fost mulți idealști.

Și pentru ce? Cum s'au putut însufleți înaintașii noștri pentru o carieră care nu le-a asigurat nici existența de pe o zi pe alta și nici nu știu ce situație socială, căci i-am văzut flămânzi, desbrăcați, dezconziderați? Și cu toate aceste au fost între ei — repet mai mult ca în alte categorii de oficanți — idealști. S'au însuflețit pentru aceasta carieră spinoasă pentru că au simțit că la baza ei există un adevăr o măreție pe cari ei nu-le puteu vedea, dar le simți-au și acest adevăr și aceasta măreție i-a încălzit i-a însuflețit și făcut idealști.

Iar dacă ei în situația descrisă fiind și numai simțind adevărul și măreția ce dominează la baza acestei carieri, a dascăliei, s'au însuflețit și au fost idealști, pe umerele noastre zace o mare datorie, datoria de a le urma, de a duce steagul ridicat de antecesorii noștri, pentru că adevărul și măreția ce caracterizează munca noastră le vedem la lumina științei moderne, care știință ne zice după cum am arătat că noi formăm, noi creem lumea pentru generațiile tinere. Aceasta constatare a științei ce noi trebuie să ne încălzască și mai mult

fiindcă nouă ni s'a dat și cultura generală și specială de a putea vedea acest adevăr și măreție, iar statul nostru ne recunoaște și răsplătește această muncă, deci însuflețindu-ne de ea și folosind toate mijloacele ce ni-le ofere pedagogia modernă să muncim cu drag în interesul.

De ale adventiștilor...

Sub impresia unui articol cu inițiale mari a unui Ziar cotidian din Capitală, care se plânge de barbaria administrației, care n'a dat voie să se înmormânteze în cimitirul comunal un tinăr de credința evanghelică adventiștă; sub aceasta impresiune îndrăznesc să relatez cele ce urmează.

„Autoritățile interzic înmormântarea unui cadavru...” așa își începe articolul ziarul „Adevărul” și enarează cu mare sentimentalism și plin de revoltă faptele întâmplare într'o comună din județul Dâmbovița, unde atât primăria comunală, cât și admi istrația de plasă, ba chiar și prefectura județului, conștie de pericolul ce prezintă lățirea adventismului distrugător de conștiință, a pus următoarea rezoluție la reclamația adventiștilor: „ori unde se poate înmormânta, dar nu în cimitir”.

Ținuta deamănă a preotului, primarului și notarului ne poate servi de pildă și ca îndemn la recurgerea unor măsuri — luate în cadrul legii — de ai aduce la realitate pe adventiștii noștri otrăviți de propagandiștii străini, nu numai de legea noastră strămoșească, ci chiar și de neam.

Banii și subvențiile de origine obscură curg gărlă la predicatorii adventiști și otrăvirea sufletelor credule făcută în mod clandestin prin cărțile de propagandă — eșite din tiparnița din București cu nume fascinator de „Cultura națională” a băncei jidănești Marmorosch Blank în condiții tehnice superioare — a inundat satele noastre și se împărțesc cu mână largă.

Noi stăm cu mâinile goale; n'avem să împărțim, nici măcar o biblie-mică credincioșilor noștri ahtiați după lectură sacră, ne stă la dispoziție doar amvonul de unde putem vesti cuvântul cel adevărat.

Propaganda adventiștă se face pe o scară întinsă, cu capitalul străin din America sau dela comuniștii din Rusia-Ungaria, pe lângă acestea tenacitatea, încăpăținarea și ambiția țaranului simplu știutor de carte de a ajunge predicator, de a câștiga cât de mulți proseliți îi face ca lupta întreprinsă mai mult între femei să le aducă chiar și rezultate.

Administrația e chemată ca împreună cu preoții să caute ascunzișurile adventiste cu adunările lor de noapte, cari în cele mai multe locuri se transformă într'un local de întâlnire pentru predicator și femeile

cele mai ușoare și decăzute azi „fi ce a Domnului” și având date concrete despre nelegiuirile săvârșite între „frați și surori” ale împrăștia aceste cuiburi infectoase.

Deci pilda funcționarilor administrativi din județul Dâmbovița ne poate servi de încredere, că și administrația politică își dă seama, că numai cu măsuri aspre se pot trezi la realitate somnambulii credințelor deșarte, pocăiții noștri.

Traian Golumba, preot.

INFORMAȚIUNI.

† **Necrolog.** Subscriții cu inima frântă de durere aducem la cunoștința tuturor rudeniilor, prietinelor și cunoscuților că preaiubitul tată, moș, unchiu, cumnat *Ioan Popoviciu* preot emerit, după scurte suferințe, împărțit cu sfintele taine ale muribunzilor, a trecut la cele eterne azi în 13 crt. la orele 2 a. m. după 41 ani de preoție, în frumoasa etate de 81 ani.

Rămășițele pământești ale scumpului nostru defunct, transportate din Târnova, se vor așeza spre vecinică odihnă Vineri în 14 crt. la orele 2 p. m. în cimitirul bisericeii ort. rom. din Vârșandul-vechi.

Târnova, la 13 Martie 1924.

Fie-i țărâna ușoară și memoria binecuvântată!

Baptiști și adventiști. În chestiunea propagandei sectarilor, un confrate bucureștean află acum, dela ministerul cultelor, următoarele:

Până la elaborarea legii de organizare a cultelor, baptiștii și adventiștii au căpătat libertate de a predica pe baza unei deciziuni, date în April 1920, care a fost reînnoită și pentru anul acesta.

De altfel, aceste secte religioase nu intră în cadrul celorlalte culte, și aplicarea dispozițiilor legale întimpină unele greutăți, tocmai din această pricină.

Această chestiune a fost discutată și de comisiunea permanentă a ministerului, care, până la elaborarea legii cultelor diverse, a formulat următoarele puncte:

1. În practica baptizmului și a adventizmului nu se admite proselitism (propagandă pentru crearea de proseliți).

2. Aceste secte au libertatea de a se întruni, în unele case particulare cu condițiunea, ca autoritățile bisericești să fie înștiințate la vreme și să cunoască locul unde se adună.

3. Propaganda adventistă sau baptistă se va face numai de predicatorii calificați și cunoscuți de organele bisericești.

În aplicarea sancțiunilor, ministerul cultelor se călăuzește, până la elaborarea legii cultelor, de principiul înscris în Constituție: libertatea cultelor este permisă pentru orice cult sau sectă, atâta vreme cât nu tulbură ordinea în stat.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut: „*Un cuvânt la reformarea tುವățământului religios.*” Disertațiune ținută la Congresul catolic al Asociațiunii clerului „*Andrei Șaguna*” din Mitropolia Ardealului, Bănatului, Crișanei și Maramureșului, în 3/16 Noemvrie 1922, la Sibiu, de *Dr. Petru Barbu*. Prețul: Lei 5. — Se poate comanda la *Librăria Diecezană, Caransebeș (Bănat).*

Anuarul institutului teologic și al școlii normale ort. române din Arad, pe anul 1922-3, publicat de directorul *Dr. Teodor Botiș*. Conține: discurs rostit de dl Dr. T. Botiș în 24 Iunie 1923, cu ocazia centenarului institutului teologic, implorările de binecuvântare trimise cu aceasta ocazie de I. P. S. Mitropolitul *Nicolae* și P. S. S. Episcopul nostru *Ioan*. — Din cronica anului școlar reținem faptul că școala normală prin deschiderea cl. IV. inf., s'a completat la 8 clase. De altfel asupra acestei școli atârână sabia lui Damocle.

Institutul a suferit pierderi prin decedarea profesorilor *Teodor Pap* dela economie, și medicul *Valeriu Olariu*. În cursurile teologice ar fost înscriși și admiși la examen 86 studenți, iar la școala normală 196 elevi.

Anuarul liceului „Andrei Șaguna” din Brașov publicat de director *Dr. Iosif Blaga*. Conține două discursuri rostite la sfârșitul anului școlar 1921-2 de *Dr. I. Blaga* și *I. Prișcu*. O conferință despre Șaguna ținută de dir. *Blaga* la sfârșitul anului școlar 1922-3, apoi „*Cuvânt la încoronare*” de prof. *Gh. Popa*.

În cursul anului 1922-23 au cercetat liceul 443 elevi. Examenul de maturitate condus de asesorul *Matei Voileanu*, a fost prestat de 42 tineri.

On. Firme

Antoniou Beușian

Prima Turnătorie Română de clopote în

A R A D.

Str. Sava Raicu No. 18.

Cu plăcută satisfacție vă exprimăm mulțumirile noastre pentru clopotul furnizat de Dvoastră, suntem mândri de a putea spune tuturor că este opera unei firme românești superior atât în ce privește compoziția elementelor metalice, cât și sonoritatea glasului, ori căror alte fabricațiuni străină.

Recomandăm călduros tuturor comunelor românești sprijinirea firmei Dvoastră și sperăm, că vom avea bucuria de a vedea prosperând singura întreprindere românească în acest ram al industriei, din Arad. Primiți sincerile noastre felicitări.

Slatina-Butenilor, la 16 Februarie 1924.

Cu toată stima:

Ioan Tirla, preot ort. român.

Redactor responsabil: **SIMION STANA** asesor consistorial
Censurat: **Dr. Romul Mager**.